

Tussen normaal en bijzonder in zorg en welzijn

De plaats van het PIO in de keten van zorg en ondersteuning in het sociale domein.

Vrijwilligers zijn van alle tijden, maar hun positie in het terrein van zorg en welzijn is wel in de loop der tijd veranderd. Organisaties als Rode Kruis (sinds 1867) en Zonnebloem (70 jaar oud) bestaan al heel lang. Maar met name na de invoering van de WMO heeft de vrijwilliger een eigenplaats gekregen in de keten van zorg en ondersteuning.

Door de overschakeling van de verzorgingsstaat naar de participatiesamenleving wordt een groter beroep gedaan op de burger en het sociale netwerk. En alleen als het echt nodig is kan een beroep gedaan worden op de professionele hulp. Tussen deze twee polen is een veelheid aan vrijwilligersactiviteiten en organisaties gegroeid, die een onmisbaar onderdeel zijn geworden van het hele scala van hulp en ondersteuning en ook onderdeel is geworden van het beleid.

Gezien vanuit de individuele burger zien we verschillende lagen ontstaan van de ondersteuning en hulpverlening die samen een keten vormen:

- Zelfzorg van de burger
- Mantelzorg ○ is de zorg voor chronisch zieken, gehandicapten en hulpbehoevenden door naasten: familieleden, vrienden, kennissen en burens. Kenmerkend is de reeds bestaande persoonlijke band tussen de mantelzorger en zijn of haar naaste. Daarnaast gaat het om langdurige zorg die onbetaald is.
- Spontane vrijwilligershulp ○ Door personen uit het sociale netwerk of buurt of kerk of vereniging. Op basis van persoonlijke inzet, ongeorganiseerd.
- Georganiseerde vrijwilligershulp ○ Werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving.
- Professionele hulp ○ Zorg die als beroep wordt uitgevoerd (deskundigheid, kwaliteit, betaald).
- Gemeente
 - Op basis van de WMO zorgen voor ondersteuning, voorzieningen en beleid op het gebied van welzijn.

Elk van deze lagen kent de eigen mogelijkheden, beperkingen en bedreigingen.

In het verleden functioneerden de verschillende lagen onafhankelijk van elkaar. In de huidige ontwikkelingen zien we dat er veel meer wordt samengewerkt en wordt erkend dat de verschillende lagen noodzakelijk en aanvullend aan elkaar zijn.

Van belang blijft wel dat de eigen mogelijkheden, beperkingen en verantwoordelijkheden in acht worden genomen (zie bijlage 1).

De kracht van vrijwilligerswerk

De georganiseerde vrijwilligershulp krijgt vorm door tal van vrijwilligersorganisaties. Iedere organisatie heeft een eigen oorsprong, organisatie en doelstelling. Sommigen zijn deel van een landelijke organisatie, anderen hebben een lokale inbedding. Alle organisaties en hun vrijwilligers zijn

gedreven door een motivatie iets voor een ander te doen. Ieder kiest voor de doelstelling en werkwijze die bij hem of haar past. Dit is de kracht van vrijwilligerswerk en moet in welke vorm van samenwerking ook gewaarborgd blijven.

Zoals hierboven al genoemd is wordt nu veel meer samengewerkt. De noodzaak ligt deels in de toenemende complexiteit van de zorgvragen. Maar ook de decentralisatie van de professionele zorg naar de gemeente brengt de problematiek ook duidelijker in beeld. De decentralisatie geeft tevens de mogelijkheid om heel lokaal hulp en ondersteuning te bieden en mogelijk preventief te werken en onnodige escalatie te voorkomen.

Enkele jaren geleden zijn in Oldebroek de professionele diensten in het sociale domein gebundeld in het Sociale Team (ST) met een aparte plaats voor het Centrum van Jeugd en Gezin (CJG) en parallel daaraan de vrijwilligersorganisaties in het Platform Informele Ondersteuning PIO. Er is een groeiende samenwerking binnen en tussen ST, CJG en PIO ontstaan met als doel een sluitende keten aan ondersteuning te realiseren.

Bij het PIO zijn 22 vrijwilligersorganisaties aangesloten, die ieder hun eigen plaats in het netwerk hebben. Doelstelling van het PIO is dat ieder lid van het platform tot zijn recht moet komen en meerwaarde vindt in deelneming van het platform. We formuleerden de volgende doelstelling van het PIO:

Naar binnen gericht:

- Ontmoeting, uitwisseling van ervaringen
- Delen en verwijzing van hulpvragen, afspraken over samenwerking
- Gezamenlijk PR-plan opstellen en uitvoeren
- Scholing, kennisdeling
- Werving vrijwilligers, inclusief kader

Naar buiten gericht:

- Gesprekspartner voor St, CJG, gemeente, zorginstellingen over te ontwikkelen beleid en activiteiten
- Deelname aan werkgroepen op gemeentelijk niveau
- Signaleren van ontwikkelingen en trends in relatie tot vrijwilligers in het sociale domein en komen met voorstellen tot verbetering
- Belangenbehartiging van vrijwilligerswerk in de gemeente □ PR over al deze ontwikkelingen

Toenemende druk op vrijwilligerswerk - nieuwe uitdagingen

Door ontwikkelingen in de samenleving en door landelijk gevoerd beleid neemt de vraag naar en de druk op vrijwilligerswerk toe, met name in het sociale domein. Enkele ontwikkelingen zijn:

- Langer thuis (moeten) blijven van (chronisch) zieken, mensen met een beperking of psychische aandoening, ouderen, etc. □ Dubbele vergrijzing
- Krapte op de arbeidsmarkt in zorg en welzijn
- Moeite met werven nieuwe vrijwilligers, mede door hoge belasting in het eigen sociale netwerk
- Overbelasting van mantelzorgers

- Toename van complexiteit van de zorgvragen

Deze ontwikkelingen stellen alle lagen in de hulpverlening voor nieuwe uitdagingen. Voor zover mogelijk doet ieder de ultieme inspanning tot oplossing daarvan binnen eigen doelstelling, verantwoordelijkheid en mogelijkheden. Daarnaast is een gezamenlijke aanpak nodig. Samenwerking is dan de oplossing, waarbij iedere laag een eigen inbreng kan hebben, maar er wel een duidelijke regie moet zijn.

Bij complexe casuïstiek zullen de partijen op basis van een multidisciplinaire samenwerking afspraken moeten maken, waar bij ieders positie en verantwoordelijkheid helder is. Samenwerking bij informele en professionele inzet vraagt om specifieke afspraken ten aanzien van beroepsverantwoordelijkheid en privacy.

Bij algemene problematiek is de samenwerking vooral op het niveau van organisaties. Vanuit de vrijwilligersorganisaties zijn dat soms één of enkele leden en soms een vertegenwoordiging namens het PIO als geheel.

Afhankelijk van het thema worden afspraken gemaakt over eigenaarschap, werkwijze, doelstelling en verantwoording. Voorbeelden van dit soort samenwerking zijn:

- Werkgroep complexe problematiek: regie bij ST
- Werkgroep dementie: regie bij ST
- Werkgroep eenzaamheid: regie bij gemeente □

Leden van het PIO of het PIO zelf kunnen uitgenodigd worden om deel te nemen of inspraak te geven bij bijeenkomsten. Voorbeelden hierbij zijn:

- Inbreng bij het beleidsplan van de gemeente over het sociaal domein en de uitvoeringsagenda daarvan,
- Inbreng bij het opstellen het seniorenbeleid □

Daar waar er inbreng wordt gegeven namens het PIO wordt verslag gedaan op de maandelijkse vergaderingen van het PIO.

Versterking professionele ondersteuning van PIO hard nodig

Bovengenoemde ontwikkelingen vragen veel van de verschillende schakels in de keten van ondersteuning in het sociale domein.

De vrijwilligersorganisaties merken dat ook. Het vinden van gemotiveerde vrijwilligers wordt steeds moeilijker. Daarnaast ontkomen de vrijwilligersorganisaties niet aan een zekere mate van professionalisering. Een aantal van de organisaties krijgt hierbij steun van hun landelijke organisatie in de vorm van deskundigheid en praktische hulp. Andere organisaties moeten dat lokaal oplossen, maar het vinden van bekwame bestuurders is nog moeilijker dan het vinden van vrijwilligers.

In het PIO willen de organisaties hierin elkaar ondersteunen, zoals boven genoemd is en tevens de algemene belangen behartigen en meedenken in de ontwikkelingen van de lokale samenleving. Dit vraagt echter een aanzienlijke inspanning in tijd en (bestuurs)kwaliteit. In de afgelopen periode is dit ingevuld door de coördinatiecommissie van het PIO met een lichte secretariële ondersteuning uit het ST.

In de pioniersfase van het PIO heeft dit gewerkt, maar op termijn is dit niet vol te houden. De Leden van de coördinatiecommissie hebben hun primaire taak in de eigen vrijwilligersorganisaties. De taken

op PIO niveau komen daar bovenop en nemen in omvang steeds toe. Ondersteuning vanuit de leden van het PIO is niet te verwachten.

Wil het PIO aan de gestelde doelstellingen blijven beantwoorden is een forse (professionele) ondersteuning nodig. De huidige situatie is niet vol te houden en veel te kwetsbaar. Allereerst een secretaris die de leden van de coördinatiecommissie ondersteunt, van informatie voorziet, het netwerk mede in het oog kan houden en de vergaderingen en verdere contacten secretariael ondersteunt. Onze inschatting is, mede op basis van de eigen ervaringen in de afgelopen jaren, dat dit 8 à 10 uur per week vraagt.

Daarnaast is er grote behoefte aan het opstellen en uitvoeren van een PR plan. Elk van de bovengenoemde doelstellingen van het PIO vraagt een uitgekende en permanente communicatie naar zowel de burgers en de samenleving als geheel en naar alle andere schakels in de keten van hulpverlening. Het is de sterke wens van de PIO leden dat regelmatig (bv eens in de twee weken) goed geschreven artikelen komen over thema's en hulpaanbod in het sociale domein in Huis aan Huis bladen. De organisaties hebben daar zelf onvoldoende expertise voor.

Daarnaast is communicatie van essentieel belang bij het laten slagen van projecten zoals week van armoede, etc.

Ook hier denken we aan een gemiddelde taakbelasting van 8 à 10 uur per week.

Naast deze personele inzet en ondersteuning zullen we middelen moeten hebben voor scholing, kennisdeling en specifieke projecten. In bijgaande begroting zijn deze uitgangspunten in cijfers verwerkt.

Vrijmoedigheid

Het PIO kent geen achterliggende ondersteunende en financierende organisatie, zoals dat wel geldt voor een aantal vrijwilligersorganisaties, het ST en het CJG.

Het PIO is mede ontstaan vanuit de vraag van de gemeente om samen met de professionele hulp het hoofd te kunnen bieden aan de toenemende en complexe vraag vanuit de samenleving en de toenemende rol van de lokale spelers. Het bescheiden budget en ondersteuning vanuit de gemeente in de afgelopen periode is niet toereikend gebleken om deze taak naar behoren te blijven vervullen.

Het voortbestaan van het PIO is van belang voor de lokale samenleving en we zien de gemeente Oldebroek als het gremium dat de meeste verantwoordelijkheid heeft voor de kwaliteit van die samenleving. We willen dan ook de begroting voorleggen aan de gemeente met het verzoek ons de middelen te verschaffen die nodig zijn voor de continuering van ons werk.

We nemen die vrijmoedigheid omdat we in andere gemeenten in Nederland zien dat, via alle mogelijke vormen, de gemeenten dit werk financieel steunen of zelf ter hand nemen.

Uit contacten met andere gemeenten is ons gebleken dat we in Oldebroek ver zijn in erkennen van elkaars inzet zowel professioneel als informeel. Ook is duidelijk dat we een werkwijze hebben gekozen die succesvol is en grote kansen biedt voor de toekomst. Een toekomst waarin we steeds meer afhankelijk van elkaar worden in de keten van ondersteuning en hulpverlening aan de meest kwetsbare medeburgers.

Coördinatiecommissie PIO

11 oktober 2019

Bijlage 1

	Mogelijkheden	Beperking/bedreiging	Verantwoordelijkheden
--	----------------------	-----------------------------	------------------------------

Zelfzorg	Eigenkracht	Ziekten, handicaps, zelfoverschatting, Zorgmijding	Eigen regie
Mantelzorg	Inzet voor geliefden en bekenden zingeving	Beperkte tijd, Ontregeling eigen sociale leven, overbelasting, zelfoverschatting	'gedwongen' inzet
Ongeorganiseerde Vrijwilliger	Iets voor ander te betekenen, zingeving	Ongevraagde inzet, Zelfoverschatting, Bemoeizucht	Omzien naar elkaar, burgerschap
Georganiseerde Vrijwilliger	Geregelde inzet, gekozen doelen en doelgroepen Regels, scholing, feedback	Tekort, meervoudige inzet -> overbelasting, overvraging, meer doen dan 'mag'.	Niet vrijblijvend, bewaking van grenzen
PIO	Bundeling Ondersteuning Belangenbehartiging Signalering Deelname overstijgende activiteiten	Over-organisatie, Overschatting, Professionalisering	Gemaakte afspraken over doel, middelen en positie
Professional	Geschoolde inzet	Beroepsregels, contracten, tijd	Kwaliteit zorg en ondersteuning
Gemeente	Wettelijke kaders, Politieke keuzen,	Beperkte middelen, politieke keuzen	Kwaliteit samenleving